

UUSIA BALTIA-AIHEISIA KIRJOJA

(Julkaistu aikaisemmin Suomen Sotilas -lehdessä)

Viroa käsitteleviä kirjoja ilmestyy suomeksikin melko runsaasti. Sen sijaan Latvia ja Liettua jäävät selvästi vähemmälle huomiolle. Vaikka nämä kaksi Baltian maata ovatkin kielellisesti ja osittain kulttuurisestikin etäämpänä meistä suomalaisista kuin mitä veljeskansamme virolaiset on, olisi toivottavaa, että kiinnostuisimme myös näistä Viron naapureista.

Neuvostoliiton romahtamiseen johtanut eri kansallisuuksien pyrkimys itsemääräämisoikeuteen omissa asioissa alkoi Baltian maissa.

Itsenäisyysvaatimuksistahan ei aluksi ollut puhe. Aitiopaikalta Baltiassa - lähinnä Riiassa - asioiden kehittymistä seurasi vuosina 1989 - 1991 ruotsalainen diplomaatti Lars Peter Fredén, joka kirjassaan *Förvandlingar* (Muutoksia) kuvaa näiden aikojen tapahtumia ja toimijoita sympatialla ja huumorilla.

Fredén osallistui monesti ainoana ulkomaalaisena moniin tärkeisiin tilaisuuksiin ja tutustui kaikkiin latvialaisiin keskeisiin henkilöihin. Toki hänellä oli tilaisuus läheltä seurata myös Liettuan ja Viron asioita. Jään ainakin itse mielenkiinnolla odottamaan Fredénin lupaamaa seuraavaa kirjaa, jossa hän analysoi Ruotsin Baltian-politiikkaa 1990-luvun alkupuolella.

Sympaattinen kuva Virosta ja virolaisista välittyy Peeter Maimikin pienestä kirjasta *Hyvää huomenta, Viro!* Kirjan ovat suomeksi toimittaneet Maimikin ystävät Vesa Niinikangas ja Inkeri Näätäsaari. Siinä kerrotaan toisaalta eräänlaisena mikrohistoriana Maimikin perheen ja suvun elämästä itsenäisessä ja sittemmin miehitetystä Virossa. Jälkimmäinen osa kirjasta on lyhyt kertaus Viron historiasta. Mukavaa luettavaa!

Suomen puolustusvoimissa taistelleista Suomen-pojista on julkaistu useita kirjoja. Suomen-poikien yhdistyksen kunniapuheenjohtajan Raul Kuutman kirjassa *Suomen-poikien tie* on mm. päiväkirjojen, muistiinpanojen ja neuvostoviranomaisten kuulustelupöytäkirjojen perusteella kerrottu seitsemän virolaisnuorukaisen tarina. Kuutma on itse yksi näistä henkilöistä.

Kirja on tärkeä dokumentti ja muistutus meille suomalaisille virolaisten uhrivalmiudesta isänmaansa hyväksi. Kirjasta kannattaa lukea nimenomaan yhden henkilön tarina kerrallaan. Tällä toteutustavalla kirjaan on - toki ymmärrettävästi - jäänyt melko paljon toistoa, mikä saattaa häiritä lukijaa.

Toimittaja Anne-Riitta Isohellan Suomen-poikia käsittelevästä kirjasta on ilmestynyt uudistettu laitos. Isohella on haastatellut lukuisia virolaisia veteraaneja ja ystäväystynyt heidän kanssaan. Ammattikirjoittajan teksti on sujuvaa ja asiallista.

Toisen maailmansodan päätyttyä toimi vielä usean vuoden ajan kaikissa Baltian maissa sekä mm. Ukrainassa aseelliset vastarintaliikkeet, jotka pyrkivät irrottamaan maansa Neuvostoliitosta. Baltiassa näistä käytettiin nimitystä "Metsäveljet". Laajinta tämä toiminta oli Liettuassa. Liettualaisen Juozas Luksan - osittain muistelmaluontoinen - kirja on ilmestynyt ruotsinkielisenä käännöksenä nimellä *Skogsbröder*. Luksa toimi itse

metsäveljien parissa nousten yhdeksi heidän keskeiseksi johtohahmoksi. Hänen kirjansa ilmestyi liettuaksi jo vuonna 1951 - tietysti lännessä.

Kesän lähestyessä moni suuntaa autonsa kohti Viroa. Näin kannattaakin tehdä, sillä Virossa on niin paljon mielenkiintoista ja kaunista - myös Tallinnan ulkopuolella. Matkan suunnitteluun on oiva apuväline Tapio Mäkeläisen selkeä opaskirja Viro - kartanoiden, kirkkojen ja kukkaketojen maa.

Markus Anaja

Lars Peter Fredén, Förvandlingar. Baltikums frigörelse och svenska diplomati 1989-1991. Atlantis, Stockholm 2004. 342 sivua, muutama valokuva. Hinta noin 290 SEK.

Peeter Maimik, Hyvää huomenta, Viro! Elämää itsenäisessä Virossa. Enostone, Turku 2004. 168 sivua, valokuvia. Hinta 28 euroa.

Raul Kuutma, Suomen-poikien tie. Virolaissotilaiden kohtaloita. Otava, Helsinki 2004. 411 sivua, muutama kuva. Hinta noin 25 euroa.

Anne-Riitta Isohella, Suomen-pojat. Virolainen jääkäritarina. Gummerus, Helsinki 2005. 591 sivua, valokuvia. Hinta noin 30 euroa.

Juozas Luksa, Skogsbröder. Den väpnade kampen i Litauen mot Sovjetockupationen. Bäckströms, Stockholm 2005. 340 sivua, valokuvia.

Tapio Mäkeläinen, Viro - kartanoiden, kirkkojen ja kukkaketojen maa. Tammi, Helsinki 2004. 312 sivua, runsas kuvitus. Hinta noin 25 euroa.